

Doğası ile Mutlu Eden Şehir: Kocaeli

A City That Makes You Happy With its Nature: Kocaeli

Dr. İsmet Cem KABA

Kocaeli Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Kocaeli, Türkiye

cem.kaba@kocaeli.edu.tr

ORCID: 0000-0002-0499-1601

Öz

Kocaeli coğrafi konumu itibari ile hem İstanbul gibi büyük bir metropolün yanı başında olması, hem de Samanlı dağları, Karadeniz ve Marmara Denizi'ne uzanan kıyıları, vadileri, kayak merkezi, kanyon ve milli parklara sahip olması dolayısı ile açık hava rekreasyonu ve doğa turizmi açısından dikkat çekici kaynaklara sahip olduğu bilinmektedir. Bir sanayi şehri olan Kocaeli'nin açık hava rekreasyonu etkinliklerinden ve doğa turizminden daha fazla faydalanabilmesi için turizm politikalarının bilimsel araştırmalar ile desteklenmesinin olumlu katkıları olacaktır. Bu doğrultuda, derleme tarzındaki bu çalışmanın amacı, alan yazında Kocaeli ve açık hava rekreasyonu ve doğa turizmi ile ilgili makale, bildiri ve tezleri analiz ederek mevcut durumu ortaya koymak, oluşturulacak politikalara destek vermek ve gelecek çalışmalara katkı sağlamaktır. Bu bağlamda DergiPark, Ulusal Tez Merkezi, Google Scholar, ScienceDirect veri tabanlarında "kocaeli doğa turizmi" kelimesi taranmış, toplam 20 çalışmaya ulaşılmıştır. Ulaşılan kaynakların içerikleri incelenmiş, 8 araştırma analiz sürecine dahil edilmiş ve tablolar halinde açıklanmıştır. Araştırmanın sınırlılıkları, analiz edilen kaynakların internet ortamında olması, internet ortamında olmayan tez, kitap, bildiri ve makalelere ulaşılamaması olasılığı oluşturmaktadır. Kocaeli'de doğa turizmi ile ilgili akademik çalışma sayısının istenen düzeyde olmadığı, konuya master planlarda yer verilse de yapılan planların uzman görüşü alınarak daha detaylı hale getirilmesi, konu ile ilgili tanıtımların çeşitlendirilmesi, doğal kaynakların korunarak sürdürülebilir bir politika güdülmesi yapılan taramada ulaşılan sonuçlardır.

Anahtar Kelimeler: Kocaeli, Doğa Turizmi, Doğa Sporları, Turizm, Macera Turizm

Abstract

Kocaeli is placed right next to a big metropolis Istanbul. Due to its geographical position and coasts extending to the Black Sea, the Marmara Sea and the Samanlı Mountains, valleys, ski resorts, canyons and national parks, it is known to have remarkable natural resources in terms of outdoor recreation and nature tourism. The industrial city Kocaeli may benefit from tourism policies supported with scientific researches which could have positive contributions to outdoor recreation activities and nature tourism. In this study, articles and thesis related to outdoor recreation and nature tourism of Kocaeli were reviewed to analyze the current situation, support future policies and contribute to further studies. In this context, "kocaeli nature tourism" subject was searched in DergiPark, National Thesis Center, Google Scholar, and ScienceDirect databases and a total of 20 studies were found. After content examination of the accessed papers, 8 studies were decided to be included in the analysis process and explained in tables. The limitations of this research are the analyzed thesis, books, papers and articles were being solely and exculisevely from the internet and the possibility of other resources that could not be reached online. The number of the academic studies on nature tourism in Kocaeli is not at a desired level. Although, the subject is included in master plans, expert opinion is needed to make these plans more detailed, diversify marketing and pursue a sustainable policy on protecting natural resources.

Keywords: Kocaeli, Outdoor Tourism, Outdoor Recreation, Tourism, Adventure Tourism

Giriş

Günümüzün modern sanayi şehri Kocaeli, eskinin Yunan kolonisi Megaralı'ların bugünkü Başiskele'de kurdukları ve Astakos adını verdikleri bir koloni devleti olarak, M.Ö.712 yılında tarih sahnesine çıkmıştır. Bölge Bithynia olarak isimlendirilirken bugünkü İzmit'e yerleşim M.Ö.262 yıllarına denk gelmektedir. O dönemde şehir, Nicomedia adını Büyük İskenderin komutanı Nikomedes'in eşinden almıştır (KBB, 2020). İzmit sırasıyla Hellenistik dönem, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde de önemli kentlerden biri olmaya devam etmiştir (Çalık Ross, 2007). Şehir, geçiş yolları üzerinde bulunması itibarıyla Cumhuriyet döneminde özellikle sanayileşme konusunda çok hızlı gelişmiştir. 1934 yılında ilk kâğıt fabrikası, İzmit Kağıt Fabrikası'nın açılması ile başlayan sanayileşme (KBB, 2020) günümüzde Türkiye imalat sanayisinin yüzde 13'ünü karşılayan il, 13 organize sanayi bölgesi, 3 serbest bölge, 3 teknoparkın ev sahipliği yaptığı 315'i yabancı yatırım olmak üzere 3250 firmaya sahiptir. Dünyaca ünlü markaların üretim tesisleri Kocaeli ili sınırları içinde bulunmaktadır (KOSANO, 2020). Türkiye'nin araç üretiminin %36,4'ü, kimya sanayinin %27'si, metal sanayinin %29'u Kocaeli'deki sanayi kuruluşları karşılamaktadır (KV, 2020). Tüm bu veriler Kocaeli'nin bir sanayi ve üretim şehri olduğu iddiasını doğrulamaktadır.

Kocaeli nüfusu 2021 yılı verilerine göre 2.033.441 kişidir (TUIK, 2022). Yine aynı yılın İş Gücü Piyasası Araştırması'nda 20+ istihdamlı işletmelerde çalışanların toplam sayısı 357.519 olarak tespit edilmiştir (TİK, 2021). Verilerin bize gösterdiği gibi Kocaeli hem ülke üretiminde hem istihdamda önemli bir sanayi şehri olarak önemini korumaktadır.

Sanayi devrimi ile ortaya çıkan gelişmelerden biri de serbest zaman ve rekreasyon kavramlarının ön plana çıkmasıdır. Dünya Serbest Zaman ve Rekreasyon Birliği'nin tanımına göre yaratıcılık, seçme şansı, hoşnutluk ve memnuniyet içeren, kişisel doyum arttıran eğlence ve etkinlikleri içeren, insanın hayatındaki özel zamanlar serbest zaman olarak nitelendirilmektedir(İ.

C. Kaba, 2009). Rekreasyon kavramı ise kısaca serbest zamanları değerlendirme etkinlikleri olarak ifade edilebilir. İnsanın yoğun çalışma yükü, rutin hayat tarzı, olumsuz etkilenen ruh ve beden sağlığını tekrar elde etmek, muhafaza etmek ve devam ettirebilmek, bununla birlikte zevk ve haz almak amacıyla, kişisel doyum sağlayacak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan serbest zamanlarda isteğe bağlı ve gönüllü olarak ferdi ve grup içinde yaptığı etkinlikler bütününe rekreasyon denir (Karaküçük, 2014).

Rekreasyonun şekillenmesine katkıda bulunan endüstri devrimi sonrasında üretim tarafında ortaya çıkan çalışma koşullarının zorlaşması, stresin artması, üretim sistemlerinin devam zorunluluğu, rutin hayat tarzı gibi faktörler kentleşme ile birleşince ruh ve beden sağlığı, sosyal hayat bu faktörlerden olumsuz etkilenmiştir.

Bu gelişmeler günümüz sanayi toplumlarında birçok insanın bedensel ve ruhsal olarak rekreasyonel etkinliklere işlerinden daha fazla önem vermeleri ve serbest zaman etkinliklerine yoğunlaşmaları sonucunu doğurmuştur. Yeni bir sağlık bilincinin oluşması, ruhsal, bedensel ve sosyal açıdan elde edilen sağlığın farkına varılması, sosyal ve ekonomik ilişkilerin oluşmasında önemli bir rolü olması gibi sebepler ile rekreasyon hizmetleri sadece "dinlenme" tanımından daha karmaşık bir anlam ifade etmektedir (Karaküçük, 2014). Sanayileşme ve teknolojik gelişmeler ile artış gösteren serbest zamanlar da yapılan rekreasyon etkinlikleri, ekipman çeşitliliği ve ulaşımın teknolojinin olumlu etkisi ile ilerlemesi sayesinde farklı etkinlikler, farklı bölgeler ve kültürler ile zenginleşmiştir. Rekreasyon endüstrisi hizmetin çeşitlenmesi sonucunda okullar rekreasyonu askeri rekreasyon hizmetleri, ticari rekreasyon, kamu rekreasyonu, terapötik rekreasyon ve Açık hava (outdoor) rekreasyonu gibi alt sektörlerde on yıllardır uzmanlaşmaktadır. Açık hava rekreasyonu özellikle doğada yapılan etkinlikler ile dikkat çekmektedir. Bu alanda rekreasyon liderleri, mihmandarlar ve konaklama hizmetleri sayesinde hem yerel halka hem turistlere hizmet verilmektedir. Açık hava da yapılan bu tür etkinlikler alternatif turizme de hizmet ederek Doğa veya macera turizmi olarak da adlandırılmaktadır.

Macera turizmi kavramı turizm çeşitleri içinde gelişen alternatif turizm türlerinden birini oluşturur (Çetinkaya, 2004). Turizm insanların serbest zamanlarını değerlendirmek için faydalandıkları en önemli sektörlerden biridir. Zira, sürekli çalışan ve serbest zamanı olmayan bir insanın iş haricinde başka bir şeye zaman ayırması mümkün değildir. Crossley ve diğerlerinin tanımına göre turizm, kişilerin yaşadıkları çevre dışındaki bölgelere serbest zamanı değerlendirme, ticaret, ya da başka amaçlar ile seyahat etmeleri ve konaklamaları anlamına gelmektedir (I. C. Kaba, 2016).

Pandemi döneminde insanlar kapalı ve kalabalık alanlar kullanıma kapatılınca açık alanlara yönelmişler ve özellikle parklar güvenli alanlar olarak ön plana çıkmıştır (SARP et al., 2021). Kent parkları, tabiat alanları, doğal koruma alanları, millî parklar, mesire yerleri vb. gibi alanlar açık hava rekreasyonu uygulama alanlarına dahildir. Kaba (2016)'nın Garda (2010)'dan aktardığı üzere, yeni turizm nişlerinden olan doğa ve macera turizmi, doğal ve kültürel zenginlik temelli alternatif ürünler ile turizm potansiyelinin tam kapasite ile kullanılmasına olanak sağlayabilir (I. C. Kaba, 2016).

Bu bağlamda, Kocaeli bir sanayi şehri olarak anılsa da tabiat güzellikleri bakımından zengin, kültür ve turizm açısından birçok imkana sahiptir. Karadeniz ve Marmara denizine olan sahilleri, Beşkayalar tabiat parkı, Kartepe, Kuzuyayla, Sapanca gölü kıyıları, Eğrelti düzü, Aytepe, Ballı kayalar, Kazandere vb. gibi rezervleri ile yerli ve yabancı turistler için rekabet gücü yüksek doğa ve macera turizmi ürünleri oluşturularak pazarlanabilir (Akay & Zengin, 2012; Çoban, 2015).

Bu çalışmanın amacı, alanyazında "Kocaeli" ve "açık hava rekreasyonu" ve "doğa turizmi" ile ilgili yayınlanmış makale, bildiri ve tezlerin kapsamı ve içeriklerini analiz ederek mevcut durumu ortaya koymak, yapılacak çıkarımlar ile oluşturulacak politikalara ve gelecekte yapılacak araştırmalara veri altyapısı sağlamaktır.

1. Çalışmanın Yöntemi

Araştırma Kocaeli'de açık hava rekreasyonu çerçevesinde gerçekleştirilen doğa sporları ve doğa turizmi ile ilgili makale, bildiri ve tezleri analiz ederek mevcut durum üzerine bir derleme çalışmasıdır. Sistematik derleme yöntemi kullanılarak yapılan çalışmada, önceden belirlenmiş kriterlere göre sistematik olarak yürütülen bir alan yazın taraması yapılmıştır. Tarama öncesi odak konu ile ilgili yapılan gözden geçirmeler ışığında, uzman görüşleri alınarak kriterler belirlenir, bu kriterler ışığında detaylı tarama yapılır, ulaşılan bulgular analiz edilir ve sonuçlar karşılatırmalı olarak ortaya konur. Araştırma da, Kocaeli'nin tanıtımları sırasında öne çıkarılan konulardan biri olan doğa turizmi veya doğa sporları konusunda akademik anlamda bir durum tespiti yapılmak istenmektedir. Kocaeli'deki turizm faaliyetlerinin analizini daha spesifik hale getirmek ve turizm faaliyeti olarak outdoor rekreasyon kavramını irdelemek amacıyla "Kocaeli doğa sporları",

"Kocaeli doğa turizmi", "Kocaeli açık hava rekreasyonu", "Kocaeli

macera turizmi", "Kocaeli açık alan rekreasyonu" anahtar kelimeleri uzman görüşleri alınarak belirlenmiştir. Bu bağlamda DergiPark, Ulusal Tez Merkezi, Google Scholar, ScienceDirect veri tabanlarında taramalar yapılmış ve ulaşılan makale ve yayınlar analiz edilmiştir. Taramalar 2002-2022 tarihleri arasında kapsamaktadır. Anahtar kelimelerden "Kocaeli doğa turizmi" kelimesi ile yapılan taramada 20 yayına ulaşılmıştır. "Kocaeli Doğa sporları", "Kocaeli açık alan rekreasyonu", "Kocaeli açık hava rekreasyonu" ve "Kocaeli macera turizmi" anahtar kelimeleri ile yapılan taramalarda herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırmaya dahil edilen 8 yayından 6 tanesi makale, 2 tanesi yüksek lisans tezi türündedir. Her çalışmanın yılı, yazarı, yayın yeri, türü tablolar ile belirtilmiş ve ayrı ayrı içerik incelemesi yapılarak bilgi verilmiştir. Taramanın elektronik ortamda yapılması, yani analiz edilen kaynakların internet ortamında olması araştırmanın sınırlılığı iken, internet ortamında olmayan tez, kitap, bildiri ve makalelere ulaşılamaması ihtimalini arttırmaktadır.

2. Kocaeli Doğa Turizmine İlişkin Literatür Taraması Bulguları

Araştırmanın tasarım aşamasında sistematik tarama aşamalarından arama kriterleri belirlenmiş ve alınan uzman görüşleri alınarak Tablo 1 de gösterilen kriterler belirlenmiştir.

Tablo I. Sistematik Derleme Arama Kriterleri

ARAMA KRİTERİ	UYGULAMA
1. Kriter: Veri tabanları	DergiPark, Ulusal Tez merkezi, ScienceDirect, GoogleAkademik
2. Kriter: Anahtar kelimeler	Kocaeli doğa sporları, Kocaeli doğa turizmi, Kocaeli açık hava rekreasyonu, Kocaeli macera turizmi, Kocaeli açık alan rekreasyonu
3. Kriter: Araştırma alanı	Turizm
4. Kriter: Yayın türü	Tez, derleme, araştırma makalesi
5. Kriter: yayın dili	Türkçe

Belirlenen veri tabanlarında anahtar kelimeler ile yapılan taramalar sonunda Kocaeli, turizm, doğa ve spor ile ilgili yayınlar listelenmiş ve gözden geçirilerek kriterlere göre büyük bölümü elenmiştir.

Son tahlil de Tablo 2 de görülen 20 yayın konuyla ilişkili olarak listelenmiştir. Listelenen son 20 yayın içerisinde yapılan karşılaştırmalar sonucunda Tablo 3'te görülen 8 çalışma analizler için belirlenmiştir.

Tablo II. Veri Tabanı Taramasında Ulaşılan Yayın Listesi

YAZARIN ADI	YILI	ARAŞTIRMA ADI	YAYIN YERİ	TÜRÜ
Mustafa Şeref Akın	2021	Doğa Sporlarının ve Doğa Kulüplerinin Üyelere Katkısı	Spor Eğitim Dergisi	Makale
Hanife Akyüz	2020	Kocaeli İli'nin Bir İnanç Turizmi Destinasyonu Olarak Geliştirilmesinde Profesyonel Turist Rehberlerinin Bakış Açısı	Kocaeli Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği A.B.D	Yüksek lisans
Levent Atalı, Betül Beyazıt, Eray Atalı	2018	"Spor Temalı İlçe" Kartepe Örneği	Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi	Makale
Ezgi Aslan, Sibel Sû Eröz	2018	Kırsal Turizmde Yenilik ve Kırsal Turizm İşletmecilerinin Bireysel Yenilikçilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler (Katılımcılara ve İşletmelere İlişkin) Açısından İncelenmesi: Kocaeli/Kartepe Örneği	MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi	Makale
Murat Zencirkıran, Esmâ Eraslan, Sena Çetiner, Ayşegül Görür,	2017	Ballıkayalar ve Beşkayalar (Kocaeli) Tabiat Parkları Peyzaj ve Rekreasyon Değerleri Üzerine Bir Araştırma	Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi	Makale
Duygu Tanrıverdi, B. Hümevra Çelik				
Adem Yavaş, Erkan Taşkıran, Ömür Alyakut, Emrah Özkul, Tülay Üzümcü	2017	Kartepe'de Doğa Sporlarının Alternatif Turizm Amaçlı Kullanımı ve Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri	Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi	Makale

Fuat Orkun Tapşın, Levent Atalı	2017	Kocaeli İli Belediyelerinin Stratejik Planlarının Spor Boyutu ile İncelenmesi	Uluslararası Spor Bilimleri Derneği	Makale
Ömür Alyakut, Saime Küçükkömürler	2017	Geleneksel Kartepe Mutfak Kültürü ve Bu Tür Mutfak Kültürü Araştırmalarının Kırsal ve Gastronomi Turizmine Katkısı	Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi	Makale
İbrahim Çetin, Tülay Polat Üzümcü, Orhan İçöz	2017	Kırsal Alanlarda Sürdürülebilir Kırsal Turizm ve Kocaeli-Kandıra Kırsal Turizm Gelişimi Modeli	Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	Makale
İbrahim Çetin, Tülay Polat Üzümcü, Orhan İçöz	2017	Kırsal Alanlarda Sürdürülebilir Kırsal Turizm ve Kocaeli-Kandıra Kırsal Turizm Gelişimi Modeli	Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	Makale
Kadir Küçükaydın	2017	Kocaeli'ndeki Turizm Sektörü Paydaşlarının Destinasyon Pazarlamasına Katkılarına Yönelik Nitel Bir Araştırma	Kocaeli Üniversitesi, İşletme A.B.D	Yüksek lisans
Zehra Çoban	2015	Kocaeli İli'nin Turizm Potansiyeli Ve Karşılaşılan Sorunlar	Kocaeli Üniversitesi, İşletme A.B.D	Yüksek lisans
Murat Uzun	2015	Kocaeli İli Karadeniz Kıyılarının Jeomorforturizm Özellikleri ve Kıyı Kullanımına Etkisi Açısından Değerlendirilmesi	Marmara Coğrafya Dergisi, 339-366, 0(32)	Makale
Tülay Polat Üzümcü, Aysun Çelik, Serenad Otar, Ayşegül Hacıoğlu	2015	Kırsal Alanların Sürdürülebilir Kırsal Turizm Amaçlı Kullanılması Kocaeli-Kandıra Örneği	Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi	Makale
Aysun Çelik	2013	Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Açık Alan Kullanımı: Kocaeli Örneği	Atatürk University Journal of Agricultural Faculty	Makale
Burhanettin Zengin, Fatma Özçelik Heper	2013	Kocaeli İli'nin Alternatif Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi	Turizm ve Araştırma Dergisi	Makale
Fehmi Çalık, Arslan Başer, N. Emir Ekinci, Tayfun Kara	2013	Tabiat Parklarının Sportif Rekreasyon Potansiyeli Modellemesi (Ballıkayalar Tabiat Parkı Örneği)	Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi	Makale
Bayram Akay, Burhanettin Zengin	2012	Ekoturizm Kaynaklarının Geliştirilmesi: Doğu Marmara Bölgesi Örneği	KMU Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi	Makale
Ayşe Çelik Ross	2007	Nikomedia (İzmit) Arkeoloji Çalışmaları Ve Kentin Vizyonu	ICANAS Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı	Bildiri
Mustafa Arslan Başar	2006	Türkiye'deki tabiat parklarının açık hava sportif rekreasyon aktiviteleri açısından mevcut potansiyellerinin belirlenmesi (Kocaeli Ballıkayalar vadisi tabiat parkı örneği)	Sakarya Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği A.B.D.	Yüksek lisans

Tablo III. Araştırma kapsamında analiz edilen yayın listesi

YAZARIN ADI	YILI	ARAŞTIRMA ADI	YAYIN YERİ	TÜRÜ
Mustafa Şeref Akın	2021	Doğa Sporlarının ve Doğa Kulüplerinin Üyelere Katkısı	Spor Eğitim Dergisi	Makale
Levent Atalı, Betül Beyazıt, Eray Atalı	2018	“Spor Temalı İlçe” Kartepe Örneği	Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi	Makale
Âdem Yavaş, Erkan Taşkıran, Ömür Alyakut, Emrah Özkul, Tülay Üzümcü	2017	Kartepe’de Doğa Sporlarının Alternatif Turizm Amaçlı Kullanımı ve Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri	Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi	Makale
Murat Zencirkıran, Esmâ Eraslan, Sena Çetiner, Aysegül Görür, Duygu Tanrıverdi, B. Hümeysra Çelik	2017	Ballıkayalar ve Beşkayalar (Kocaeli) Tabiat Parkları Peyzaj ve Rekreasyon Değerleri Üzerine Bir Araştırma	Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi	Makale
Zehra Çoban	2015	Kocaeli İli’nin Turizm Potansiyeli ve Karşılaşılan Sorunlar	Kocaeli Üniversitesi, İşletme A.B.D	Yüksek lisans
Fehmi Çalık, Arslan Başer, N. Emir Ekinci, Tayfun Kara	2013	Tabiat Parklarının Sportif Rekreasyon Potansiyeli Modellemesi (Ballıkayalar Tabiat Parkı Örneği)	Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi	Makale
Burhanettin Zengin, Fatma Özçelik Heper	2013	Kocaeli İli’nin Alternatif Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi	Turizm ve Araştırma Dergisi	Makale
Mustafa Arslan Başar	2006	Türkiye’deki tabiat parklarının açık hava sportif rekreasyon aktiviteleri açısından mevcut potansiyellerinin belirlenmesi (Kocaeli Ballıkayalar vadisi tabiat parkı örneği)	Sakarya Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği A.B.D.	Yüksek lisans

→ **Akın, M. (2021), Doğa Sporlarının ve Doğa Kulüplerinin Üyelere Katkısı:** Kocaeli’de doğa sporları etkinliklerine katılan bireyler üzerine yapılan bir çalışma olduğu için araştırmaya dahil edilmiştir. Anahtar kelimelerinden biri doğa sporları olup örnekleme Kocaeli’de yaşayan ve doğal alanlardan faydalanan katılımcılardan oluşmaktadır. Çalışma doğa sporlarının ve doğa kulüplerinin bireylere olan katkısını incelemiştir. Etnografik araştırma yöntemi kullanılmıştır. Etnografik çalışma, amaç ile ilgili soruları direkt katılımcıya yöneltmekten ziyade yaşanan deneyim algılarını iç görüler yoluyla kavramsallaştırmak yöntemini takip eder (Akın, 2021). Elde edilen veriler doğa sporlarının yedi katkısı, doğa kulüplerinin beş katkısı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Çalışma da Kocaeli’nin doğal güzellikleri ile doğa sporları açısından potansiyelinin yüksek olduğuna atıfta bulunulmuştur.

→ **Atalı, L., Beyazıt B., Atalı, E. (2018), “Spor Temalı İlçe” Kartepe Örneği:** Araştırma Kocaeli’nin merkez ilçelerinden biri olan Kartepe’nin spor imkanlarını ve potansiyelini belirlemek amacıyla taşımaktadır. Spor turizmi anahtar kelimesini barındıran çalışmada doğa sporları turizmde defalarca atıfta bulunulmaktadır. Sapanca gölü, kayak merkezi, yaylaları, milli parkları ile doğal kaynaklar açısından oldukça zengin olan ilçede doğa sporları parkurları bulunmakta ve hali hazırda yabancı turistlere de hizmet sunmaktadır. Çalışma nitel çalışma yöntemlerinden belge incelemesi modelinde yürütülmüştür. Araştırma Kartepe’nin spor potansiyeli açısından birçok unsura sahip olduğunu ve yapılan etkinliklerin daha da geliştirilebileceği sonucuna ulaşmıştır (Atalı et al., 2018).

- **Yavaş, A., Taşkiran, E., Alyakut, Ö., Özkul, E., Üzümcü, T. (2017), Kartepe’de Doğa Sporlarının Alternatif Turizm Amaçlı Kullanımı ve Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri:** Açık hava sporları anahtar kelimesini barındıran makalede doğa turizmi ve doğa sporları kavramlarına defalarca atıfta bulunmaktadır. Bu kavramların açıklamaları ve Kartepe ilçesi ile bağlantıları ortaya konulmaktadır. Çalışmanın amacını Kartepe ilçesi sınırları içerisinde açık hava sporlarının yapılabilirliğini araştırmak ve öneriler sunmak oluşturmaktadır. Veriler nitel araştırma yöntemlerinden odak grup görüşmesi ile toplanmıştır. Çalışmanın sonuçları Kartepe’de sürdürülebilir kalkınma için açık hava sporlarının temel bileşenlerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır. Açık hava sporları doğa sporları ve turizmini de kapsamaktadır (Yavaş et al., 2017).
- **Zencir Kıran ve ark., (2017), Ballıkayalar ve Beşkayalar (Kocaeli) Tabiat Parkları Peyzaj ve Rekreasyon Değerleri Üzerine Bir Araştırma:** Kocaeli’nin en önemli doğal zenginliği 8 tabiat parkından ikisinin peyzaj ve rekreasyon değerleri açısından incelendiği bir araştırmadır. Buldukları bölgelere potansiyel katkıları değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda bahsi geçen parkların peyzaj değeri olarak sundukları ekosistem çeşitliliği, rekreasyon kaynak değeri olarak sunduğu kamp, doğa yürüyüşü, günübirlik kullanım gibi rekreasyon faaliyetleri oldukça önemlidir. Peyzaj değerleri için parkların kapasite üstü aşırı kullanımı, bilinçsiz rekreasyon etkinlikleri, yerleşim yerlerinin baskısı, kaçak ormancılık, endüstrileşme, su kaynaklarının kirlenmesi önemli olumsuz etkiler olarak ortaya çıkmaktadır. Parkların büyük illerin kesişim noktasında olması dolayısıyla avantajları bulunmaktadır. Bununla birlikte gelecekte artacak olan ziyaretçi baskısı ile ilgili önlemler hazırlanmalı ve planlara dahil edilmelidir (Zencirkiran et al., 2017).
- **Çoban, Z. (2015), Kocaeli İli’nin Turizm Potansiyeli ve Karşılaşılan Sorunlar:** Yüksek lisans tezinin amacını Kocaeli’nin turizm değerlerini ortaya koymak, ilde bulunan turizm kaynaklarının nasıl kullanılacağına dair öneriler getirmek oluşturmaktadır. Araştırma literatür taraması ve alanda mülakat yöntemi ile karma metod kullanılarak yapılmıştır. Mülakatlar yarı yapılandırılmış sorular ildeki konu ile ilgili yöneticilere yöneltilmiştir. Araştırmada taranan dokümanlar büyükşehir ve ilçe belediyelerinin doğa sporları turizmine master planlarda yer verdiklerini göstermektedir. Bununla birlikte, turizm envanterinin çıkartılması, turizm alt yapı çalışmalarının yapılması, tüm ilgili kurumların ve halkın turizm kaynaklarına sahip çıkması gerektiği araştırmanın sonucunu oluşturmaktadır (Çoban, 2015).
- **Çalık, F., Başer, A., Ekinci, N. E., Kara, T., (2013), Tabiat Parklarının Sportif Rekreasyon Potansiyeli Modellemesi (Ballıkayalar Tabiat Parkı Örneği):** Bu araştırmada kaya tırmanışı, kempçilik ve doğa yürüyüşü vb. gibi açık hava rekreasyon aktivitelerinin Kocaeli’nin Gebze ilçesi sınırları içinde yer alan Ballıkayalar Vadisi’nde yapılabilirliği üzerine çalışılmıştır. Vadinin sahip olduğu doğal kaynak değerleri açısından açık hava rekreasyonu potansiyelini tespit etmek amaçlanmıştır. Bir yerin orman içi rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi konusunda bir yöntem geliştiren Gülez’in çalışmasında bazı değişiklikler yapılarak tabiat parkına uygun bir form araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda Ballıkayalar Vadisi’nin açık hava sportif rekreasyon etkinlikleri açısından %75’lik bir potansiyele sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çalık et al., 2013).
- **Zengin, B., Heper, Ö. Ç., (2013), Kocaeli İli’nin Alternatif Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi:** Çalışmanın amacı Kocaeli’nin turizm değerlerini ortaya çıkarmak ve bunlardan fayda sağlamaya yönelik öneriler getirmektir. Araştırma Kocaeli’nin coğrafi konumu üzerinden İstanbul’a olan yakınlığı, her iki denize olan kıyıları, fuar, kayak merkezi, yaylaları, mesire alanları, sapanca gölü, olimpiik buz pateni ve diğer güzellikleri ile alternatif turizm çeşitlerine uygunluğunu ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırma yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilerek nitel bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda Kocaeli’nin özellikler açık hava rekreasyonu ve doğa sporları temelli turizm etkinliklerini kapsayan alternatif turizm potansiyelinin çok fazla olduğu, yapılan çalışmaların geliştirilebileceği, tanıtım eksikliğinin en büyük sorun olduğu, alt yapıdan, tanıtıma kadar ciddi planlamalara ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır (Zengin & Özçelik Heper, 2013).
- **Başar, M. A., (2006), Türkiye’deki tabiat parklarının açık hava sportif rekreasyon aktiviteleri açısından mevcut potansiyellerinin belirlenmesi (Kocaeli Ballıkayalar vadisi tabiat parkı örneği):** Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışma da araştırmacı orman içi açık hava sportif rekreasyon potansiyelini belirlemeyi amaçlamıştır. 2013 yılında makale haline getirilecek tezde kaya tırmanışı, kempçilik ve doğa yürüyüşü en çok potansiyele sahip etkinlikler olarak önerilmektedir (Başar, 2006).

3. Sonuç ve Öneriler

Araştırma sürecinde ulaşılan yayınlarda "Kocaeli Doğa sporları", "Kocaeli açık alan rekreasyonu", "Kocaeli açık hava rekreasyonu", "Kocaeli macera turizmi" kelimelerine çalışmaların anahtar kelime bölümlerinde rastlanmasa da genel bilgiler, bulgular ve sonuç kısımlarındaki içeriklerde rastlanmıştır. Serbest zaman, Rekreasyon, açık alan veya diğer kullanımı ile Açık hava rekreasyonu kavramları açıklanmış ve atıflar yapılmıştır. Araştırmaya dahil edilip taranan yayınlarda karşımıza çıkan en önemli sonuçlardan biri her ne kadar sanayi şehri olsa da Kocaeli'nin doğal güzelliklere sahip olduğu ve bu potansiyelin değerlendirilmesi gerektiğidir. Akın'ın (2021) yaptığı araştırmada bu sonucu destekler niteliktedir: Özellikle Kocaeli gibi yoğun sanayi kentinin muhteşem doğa güzelliklerini ön plana çıkabilecek potansiyelin değerlendirilmesi gerekmektedir. Sanayi kentinin makine yoğun hayatında bir nefes alabilmenin yolu organizasyonların sayısını çoğaltmaktan geçmektedir (Akın, 2021). Yine inanç turizmi üzerine yapılan bir tez çalışmasında (Akyüz, 2020), Kocaeli'nin sanayi kenti imajının nasıl değiştirilebileceği ile ilgili bir görüşme sorusuna sektör

profesyonellerinin verdikleri cevaplardan biri; "Kocaeli'nin doğal güzellikleri açısından kış ve doğa sporları turizmine hitap edebilecek potansiyelinin mevcut olduğunu" ifade etmişlerdir. Kocaeli, turizm ve spor üzerine yapılan çalışmalarda doğa turizmi ve doğa sporları turizmi kavramlarına sıklıkla rastlanmaktadır. Bu iki kavram çerçevesinde planlamalar yapılması, yapılan planların geliştirilmesi, sürdürülebilirlik açısından uzun vadeli, temel planlar arasına konulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Merkez ilçelerden Kartepe üzerine yapılan bir araştırma da belediyenin hazırladığı turizm master planında dağ ve göl (Sapanca) yönetim planı şeklinde iki yaklaşımdan bahsedilmektedir. Bu planlar incelendiğinde doğa sporları turizmi etrafında şekillendiği görülmektedir (Atalı et al., 2018). Bununla birlikte Samanlı Dağları'nın Kocaeli'nin doğa turizminde önemi yadsınmayacağı ortadadır. Samanlı dağlarının koruma planlarının yapılması, doğa turizmi için gerekli alt yapının oluşturulması ve kullanım kapasitesi üzerine çalışmaların yapılması önem arz etmektedir. Yavaş ve arkadaşlarının (2017) yaptığı çalışmanın sonuçları

da bunu destekler niteliktedir; Samanlı Dağları'nın hem kış turizmi hem de doğa sporları için büyük bir potansiyele sahip olduğunu belirtmektedir (Yavaş et al., 2017). Alan yazın taramasında sıklıkla karşımıza çıkan kavramlardan anlaşıldığı üzere Kocaeli turizminde doğa sporlarının önemli bir yeri olacağıdır. Kocaeli'nin turizm potansiyeli üzerine yüksek lisans tezi yazan Çoban (2015)'in ulaştığı sonuçlardan biri ilin turizm stratejisinin önemli bir ayağının doğa sporları turizmi olduğudur (Çoban, 2015; Zengin & Özçelik Heper, 2013). Kocaeli de açık hava rekreasyonu ve doğa turizminde ön plana çıkan bir diğer etkinlik kaya tırmanışıdır. Çalık ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada kaya tırmanışı için önemli bir doğal kaynak Gebze Ballıkayalar Vadisi'dir. Özellikle kaya tırmanıcıları tarafından yoğun ilgi gören bölgeyi konu alan çalışmada açık hava sportif rekreasyon etkinliklerine büyük oranda uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kaya tırmanışı yanında doğa yürüyüşü ve kampçılığa uygun olduğu da ortaya konulmuştur (Başar, 2006; Çalık et al., 2013). Bu çalışmada Kocaeli'de açık hava rekreasyonu çerçevesinde gerçekleştirilen doğa sporları ve doğa turizmi ile ilgili, sistematik derleme metodu ile seçilen yedi adet yayın incelenmiş, çalışmaların amaçları, içerikleri, yöntemleri, bulguları ve sonuçları hakkında bilgiler toplanmıştır. Gelecek çalışmalarda;

- Açık hava rekreasyonu etkinlikleri, doğa sporları programlarının içerikleri, macera turizmi gibi alternatif turizm alanlarında çalışmaların sayısının artırılması Kocaeli'nin turizm politikalarına önemli katkı sağlayacaktır.
- Doğa sporları etkinlikleri ve yerel halka katkıları üzerine yapılacak araştırmalar alan yazındaki çalışmaları zenginleştirecektir.
- Kocaeli'deki doğa sporları ve doğa turizmi ile ilgili nitel ve nicel metotlar uygulanan çalışmalar yapılabilir.
- Yapılacak çalışmalarda geçerlilik ve güvenilirliği ispatlanmış ölçeklerin kullanılması araştırmaların güvenilirliğini artıracaktır.

Kaynakça

- Akay, B., & Zengin, B. (2012). Ekoturizm Kaynaklarının Geliştirilmesi:Doğu Marmara Bölgesi Örneği. KMU Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14(23), 115-122.
- Akın, M.Ş. (2021). Doğa Sporlarının ve Doğa Kulüplerinin Üyelere Katkısı. Spor Eğitim Dergisi, 5(3), 1-13. <https://dergipark.org.tr/en/pub/seder/issue/65261/950316>.
- Akyüz, H. (2020). Kocaeli İli'nin Bir İnanç Turizmi Destinasyonu Olarak Geliştirilmesinde Profesyonel Turist Rehberlerinin Bakış Açısı [Yüksek lisans Tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Atalı, L., Bayazit, B., & Atalı, E. (2018). "Spor Temalı İlçe" Kartepe Örneği. Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi, 2(2), 528-533. www.kartepe.bel.tr
- Başar, M. A. (2006). Türkiye'deki tabiat parklarının açık hava sportif rekreasyon aktiviteleri açısından mevcut potansiyellerinin belirlenmesi (Kocaeli Ballıkkayalar vadisi tabiat parkı örneği) [Yüksek lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Çalık, F., Başer, A., Ekinci, N. E., & Kara, T. (2013). Tabiat Parklarının Sportif Rekreasyon Potansiyeli Modellemesi (Ballıkkayalar Tabiat Parkı Örneği). Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi, 8(2), 35-51.
- Çetinkaya, G. (2004). Bir Macera Turizmi Etkinliği Olarak Kaya Tırmanış Sporunu ve Antalya- Geyikbayırının Potansiyeli. Eastern Geographical Review, 19(31), 83-100.
- Çoban, Z. (2015). Kocaeli İli'nin Turizm Potansiyeli Ve Karşılaşılan Sorunlar [Yüksek lisans Tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Kaba, İ. C. (2009). Türkiye'deki Üniversitelerde Kampüs Rekreasyonu'nun Mevcut Durumu ve Kampüs Rekreasyon Modellemesi [Yüksek lisans]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kaba, İ. C. (2016). Türkiye'de Ticari Rekreasyon Faaliyeti Olarak Macera Turizminin Gelişim Potansiyeli Hakkında Sektör Yöneticilerinin Algılarının Değerlendirilmesi [Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Karaküçük, S. (2014). Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme. Gazi Kitabevi. KBB. (2020, April 20). Kocaeli Tarihçe. <https://www.kocaeli.bel.tr/Tr/Main/Pages/Tarihce/16>.
- KOSANO, kosano. gov. tr. (2020, April 20). Rakamlarla Kocaeli. <https://Kosano.Org.Tr/Rakamlarla-Kocaeli/>.
- KV, K. V. (2020, April 20). Kocaeli ekonomisinde sanayinin yeri. <http://www.kocaeli.gov.tr/Kocaeli-Ekonomisinde-Sanayinin-Yeri>.
- Sarp, A., Yücedağ, C., & Kaya, L. G. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Parklar Üzerine Kullanıcıların Görüşleri: Antalya-Konyaaltı Örneği. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi. <https://doi.org/10.29048/makufebed.877511>
- TİK, T. İ. K. (2021). İşgücü Piyasası Araştırması Kocaeli İli 2021 Yılı Sonuç Raporu. TUIK. (2022, April 20). Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları 2021. <https://Data.Tuik.Gov.Tr/Bulten/Index?P=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-SonucLari-2021-45500>.
- Yavaş, A., Taşkiran, E., Alyakut, Ö., Özkul, E., & Üzümcü, T. (2017). Kartepe'de Doğa Sporlarının Alternatif Turizm Amaçlı Kullanımı ve Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri. Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi, 1(2), 01-12. www.kartepe-bel.tr
- Zencirkiran, M., Eraslan, E., Çetiner, S., Görür, A., Tanrıverdi O., D., & Çelik, B. H. (2017).
- Ballıkkayalar ve Beşkayalar (Kocaeli) Tabiat Parkları Peyzaj ve Rekreasyon Değerleri Üzerine Bir Araştırma. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 31(2), 157-175.
- Zengin, B., & Özçelik Heper, F. (2013). Kocaeli İli'nin Alternatif Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. Turizm ve Araştırma Dergisi, 2(1), 46-68. <https://dergipark.org.tr/en/pub/turar/issue/39641/469084>.